

DAGVLINDERFICHE

DAGPAUWOOG

Sandra Casier - VVEWG Dagvlinders

De dagpauwoog is ongetwijfeld één van onze kleurrijkste dagvlinders.

Deze soort behoort tot de Schoenlappersfamilie, waar o.a. ook de atalanta en de kleine vos deel van uitmaken. Gelet op de alomtegenwoordigheid van haar waardplant de grote brandnetel mag je verwachten deze schoonheid overal te zien. Maar de werkelijkheid van de dagpauwoog is geen één-op-één-verhaal want de aanwezigheid van de waardplant betekent niet automatisch de aanwezigheid van de vlinder.

De dagpauwoog is een algemene vlinder die je bijna overal kan waarnemen: het is een grote sterke vlieger, met een soort “glijdende” vlucht. Deze vlinder is niet te verwarren met andere dagvlinders door de zeer kenmerkende oogvlekken op de bovenkant van zowel de voor- als achtervleugels (foto 1). Deze vlekken zouden lijken op de “ogen” van een pauwenstaart, vandaar de naam dagpauwoog. Voor ons, mensen, is de dagpauwoog een lust voor het oog, maar voor vogels zijn ze een lekker hapje. De “ogen” hebben als doel die belagers juist af te schrikken.

ALGEMENE LEVENSWIJZE

Het mannetje neemt graag een territorium in bezit, in het voorjaar bij voorkeur op een zonnig, kaal stukje grond, bijvoorbeeld ter hoogte van een bosrand of houtkant of een ander opvallend lijnvormig landschapselement, maar ook op opengewerkte grond in de moestuin. In het voorjaar drinkt de dagpauwoog voornamelijk van paardenbloem, een van de eerste bloeiers waar de nectar makkelijk

bereikbaar is. Daarnaast kun je de dagpauwoog ook zien drinken op de vroege bloesems van wilg, sleedoorn en meidoorn. In de zomer vind je ze o.a. op marjolein, liguster, diverse distelsoorten, koninginnenkruid en de heerlijk geurende lindebloesem. De vlinderstruik, aanwezig in vele tuinen en langs bijvoorbeeld spoorwegen, laat deze vlinder beslist ook niet links liggen. In het najaar zijn diverse astersoorten favoriet, maar je vindt de dagpauwoog ook op bloeiende klimop. Daarnaast biedt het vocht van een stukje overrijp fruit zoals pruim of peer extra voedsel om de winter door te komen. De soort overwintert als imago op donkere plaatsen waar bij voorkeur geen zonlicht in kan doordringen.

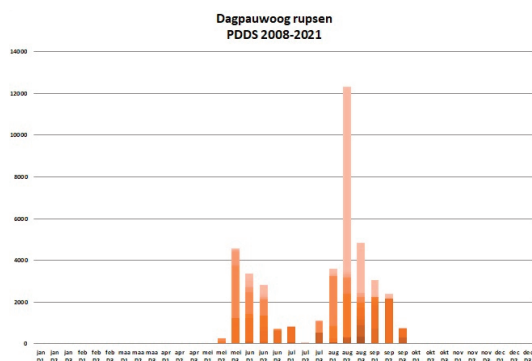
Om die reden vind je ze vaak in bunkers waar een stabiele temperatuur heerst (foto 3). Doordat deze vlinder de winter vooral op zeer donkere plaatsen doorbrengt, ontwaakt die veelal later dan bijvoorbeeld de kleine vos die eerder overwintert op lichtere, minder vochtige plaatsen die sneller opwarmen door de zon. De dagpauwoog vliegt van maart tot eind oktober, maar je kan hem ook veel vroeger en veel later aantreffen op bijvoorbeeld een mooie, windstille dag in februari of een zonnige dag in november. Ze worden in sommige jaren ook gezien in januari en december. Na de overwintering zien ze er vaak wel al wat gehavend uit.

VOORTPLANTING EN ANDERE STADIA

De grote brandnetel, een door velen verfoeide plant, gedijt als stikstofminnaar zeer goed in een Vlaanderen dat kampt met een overmaat aan stikstof (Nederlandse oecologische Flora, deel 1). Want hoe meer nitraat in de bodem, hoe makke-

lijker het is voor de grote brandnetel om andere planten weg te concurreren, wat dan resulteert in soortenarme vegetaties. Daarnaast is het een plant die weliswaar een voorkeur heeft voor matig vochtige en beschaduwde plaatsen, maar die toch niet gebonden is aan een specifieke plek wat licht betreft. De dagpauwoog zelf is echter wel kieskeuriger wanneer het de standplaats van zijn waardplant betreft. Een zonnig, beschut plekje geniet de voorkeur om vervolgens 50 tot 200 eitjes (of nog meer!!) af te zetten op de onderkant van een brandnetelblad.

Wanneer de rupsjes uit het ei komen, vormen ze een spinselnest en houden ze samen een groot eetfestijn. De hele plant wordt kaalgevreten. Vervolgens gaan ze een andere brandnetelplant te lijf. Naarmate ze groter worden, verspreiden ze zich meer. (foto 2). Na de laatste vervelling gaan de volgroeide rupsen op zoek naar een stevige structuur waar ze kunnen verpoppen. Het leven van rupsen en poppen loopt echter niet altijd over rozen: parasitaire wespen en vliegen hebben het op hen gemunt (foto 4). Initieel dacht men dat de soort slechts één generatie had, maar uit onderzoek (Herremans et al 2021) blijkt duidelijk dat de dagpauwoog sinds 1975 in 2 generaties vliegt. Men ging ervan uit dat de nakomelingen van de overwinteraars in de zomer in diapauze gingen, om dan in de herfst weer tevoorschijn te komen om voedsel te tanken voor de winter. Onderstaande grafiek (fig. 1) geeft mooi weer dat de dagpauwoog wel degelijk twee generaties heeft.

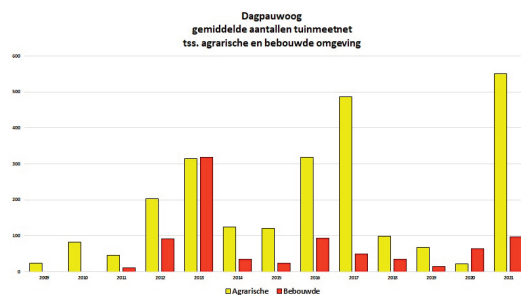

BIOTOOP EN VERSPREIDING

De dagpauwoog is zeer algemeen en wijd verspreid; je kan ze werkelijk overal zien, maar net als de meeste dagvlinders hebben ze een boontje voor kruidenrijke bermen en bloemrijke graslanden waar nectar in groten getale te 'drinken' is.

TRENDS, MONITORING & MAATREGELEN

Dankzij de data uit het tuinmeetnet van de VVE WG dagvlinders, waar een onderscheid wordt gemaakt tussen tuinen in een agrarische omgeving en tuinen in bebouwd gebied, krijgen we een mooi overzicht van hoe de aantallen van de dagpauwoog doorheen de jaren kunnen schommelen. (fig. 2).

We zien bijvoorbeeld dat 2017 een zeer goed jaar was, maar dat de vlinder in 2018 en 2019 een flinke duik nam. Speelden de hitte en droogte in 2018 en 2019 hier een grote rol? De dagpauwoog verkiest zijn eitjes te leggen op brandnetels in volle zon, wat een probleem kan zijn wanneer droogte en zeer hoge temperaturen een aanslag plegen op de vitaliteit van de waardplant. 2021 mag in de dagvlinderboeken aangestipt worden als het jaar waar de dagpauwoog alle records breekt.

Het natte voorjaar en de kwakkelende zomer doen zijn waardplant, de brandnetel 'floreren'. En dus, zoals ooit iemand te berde bracht: "Elk nadeel heb zijn voordeel." Maar men kan zich ook afvragen of de terugval van parasieten (doordat er de vorige jaren minder dagpauwogen waren) hier een rol speelt? Als rupsen en poppen minder geparasiteerd worden, heeft dit uiteraard een positief effect op

het aantal imago's dat kan uitvliegen. Extra maatregelen zijn voor deze soort niet aan de orde. Uit de grafiek (fig. 2) blijkt duidelijk dat de aantallen doorheen de verschillende jaren kunnen fluctueren, maar dit betekent niet dat de dagpauwoog het moeilijk heeft. De soort heeft namelijk een 'uitgekiende strategie': door gebruik te maken van waardplanten verspreid over heel veel biotopen in ons landschap, kan de dagpauwoog overleven, ondanks minder gunstige omstandigheden zoals langdurige droge periodes, schimmels, parasieten, ...

TUINMEETNET

Wanneer je jouw tuin vlindervriendelijk inricht met veel nectarrijke planten en een plekje met wat brandnetels, dan mag je zonder meer rekenen op het bezoek van de Dagpauwoog. Uit recent onder-

zoek blijkt trouwens dat niet de grootte van de tuin het belangrijkste is, maar wel wat er aan soorten planten aanwezig is. Dus ook een klein tuintje kan van betekenis zijn voor dagvlinders. (www.vlinderstichting.nl/actueelnieuws/nieuwsbericht/look-kleine-tuinen-belangrijk-voor-insecten). Dankzij de mensen die systematisch de vlinders tellen in hun tuin, krijgen we een mooi beeld van hoe het de dagvlinders vergaat, daar een tuin een spiegel is van de omgeving.

Onze hartelijke dank aan alle deelnemers aan het Tuinmeetnet. Wil je weten hoe de dagvlinders het in jouw tuin doen? Schrijf je dan in voor het tuinmeetnet van de VVE WG Dagvlinders door een mailtje te sturen naar couckuyt.jurgen@telenet.be.

